

Stärka Förutsättningar

Datum
2022-09-09

Diarienummer
Af-2022/0040 0702

Ert diarienummer
S2022/01621

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande: SOU 2022:11

Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet

Sammanfattning

Arbetsförmedlingen är överlag positiva till utredningens förslag vilka bedöms kunna bidra ändamålsenligt för både enskilda, arbetsgivare och samhälle som helhet.

Arbetsförmedlingen tillstyrker utredningens förslag att stödet, tolk i arbetslivet, regleras genom förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga¹.

Arbetsförmedlingen tillstyrker utredningens förslag att finansieringen av, och det samlade ansvaret för, det allmännas stöd till tolk i arbetslivet samlas på ett ställe, på Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen tillstyrker utredningens förslag att myndigheten blir den aktör som ansvarar för att utvärdera den nya insatsen, tre år efter införandet, efter samråd med andra berörda parter och att utvärderingen ska innefatta en analys av om insatsen träffar rätt typ av tjänster eller om ytterligare kategorier bör inkluderas.

Arbetsförmedlingen tillstyrker utredningens förslag att myndigheten ska kartlägga och analysera skillnader, för kvinnor och män som är döva, hörselskadade eller har dövblindhet, i tillgång till och träffsäkerhet i olika arbetsmarknadspolitiska program för att därefter kunna analysera och föreslå lämpliga åtgärder för att skapa jämlikhet.

¹ Förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Datum
2022-09-09Diarienummer
Af-2022/0040 0702

Arbetsförmedlingen föreslår ytterligare analys och utredning, innan beslut fattas om stödet tolk i arbetslivet, gällande hur stödet ska fördelas och vilka konsekvenser olika alternativ kan medföra för den enskilde.

Arbetsförmedlingen föreslår ytterligare analys och utredning, innan beslut fattas om stödet tolk i arbetslivet, gällande konsekvenser på individnivå då det inte ska gå att kombinera stöden ”tolk i arbetslivet” och ”skyddat arbete hos Samhall”, enligt utredningens förslag.

Arbetsförmedlingen ser behov av fortsatt utredning gällande definition av målgrupperna för stödet tolk i arbetslivet. Arbetsförmedlingen anser att det är angeläget att analysera möjligheten till stödet, tolk i arbetslivet, till personer med språkstörning, talsvårigheter samt till hörande personer som i sitt arbete behöver kunna samtala med kollegor som kommunicerar på teckenspråk.

Arbetsförmedlingen ser behov av tydlighet genom hela processen i hantering av stödet, tolk i arbetslivet, för att det ska innebära en förbättring för tolkanvändare och arbetsgivare. Detta då processerna för stödet kommer hanteras inom flera verksamheter.

Arbetsförmedlingens synpunkter på utredningens förslag

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Arbetsförmedlingen tillstyrker att stödet, tolk i arbetslivet, regleras genom förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga².

Arbetsförmedlingen konstaterar att personer i målgrupperna inte identifierar sig som ”personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga” och att stödet tolk i arbetslivet handlar om språk och muntlig kommunikation. Arbetsförmedlingen anser, utifrån detta, att en översyn av begreppet ”nedsatt arbetsförmåga” kan övervägas. Arbetsförmedlingen har, 2018, i återrapport ”Översyn av termen nedsatt arbetsförmåga”³ föreslagit ett förändrat språkbruk.

7.4 Tolkjänst för vardagstolkning

Arbetsförmedlingen konstaterar att utredningens förslag innebär att enbart personer som är döva, hörselskadade och personer med dövblindhet kan få stödet tolk i arbetslivet. Det finns andra grupper som idag har kunnat få stöd till tolktjänst i arbetslivet via Regionernas Tolkcentraler, som personer med språkstörning och talsvårigheter.

² Förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

³ Översyn av termen nedsatt arbetsförmåga, återrapport

Arbetsförmedlingen anser att det behövs ett förtydligande om bakomliggande skäl till att de exkluderas från stödet tolk i arbetslivet samt vem som kommer ansvara för tolkstöd i arbetslivet till dessa målgrupper.

8.2.1 Arbetsförmedlingen ska ansvara för finansieringen av det allmännas tolkstöd i arbetslivet

Arbetsförmedlingen tillstyrker att finansieringen av, och det samlade ansvaret för, det allmännas stöd till tolk i arbetslivet samlas på ett ställe, på Arbetsförmedlingen. Det går i linje med myndighetens uppdrag och sektorsansvaret för funktionshinderfrågorna inom arbetsmarknadspolitiken⁴.

8.2.3 En mer ändamålsenlig insats ska införas

Arbetsförmedlingen ser positivt på förslaget att det är tolkanvändaren och arbetsgivaren, i samråd, som bestämmer när det behövs tolk samt vilket tolksätt som är aktuellt vid tolktillfället.

Arbetsförmedlingen ser positivt på att stödet tolk i arbetslivet, enligt utredningen, ska kunna lämnas för samtliga i ett modernt arbetsliv förekommande situationer där muntlig kommunikation krävs; såsom interna och externa möten, arbetsplatsträffar, medarbetar- och lönesamtal, sociala sammanhang på arbetsplatsen, utbildning och fortbildning, seminarier och konferenser, planeringsdagar, studiebesök, att utföra återkommande arbetsmoment, att hantera återkommande arbetssituationer och i vissa grundläggande situationer som exempelvis nyanställning och introduktion till anställning.

Arbetsförmedlingen ser positivt på att det inte ska göras någon skillnad på situationer där den enskilde är en av flera medarbetare, har arbetsledande funktioner eller är egenföretagare.

Personer som har ett skyddat arbete hos Samhall kan inte, enligt utredningens förslag, samtidigt beviljas insatsen stöd till tolk i arbetslivet (jämför 39 § förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga)⁵. Utredningen beskriver att det är oklart i vilken utsträckning Samhall kompenseras för merkostnader som avser tolkstöd. Arbetsförmedlingen anser att detta behöver klargöras, innan beslut fattas.

I utredningens förslag beskrivs att insatsen, tolk i arbetslivet, endast riktar sig till en person som är döv, hörselskadad eller har dövblindhet. Detta gör att hörande personer på en arbetsplats, där majoriteten av de anställda är döva inte kan beviljas stödet för sin kommunikation med kollegor. Arbetsförmedlingen konstaterar att en omvänd diskriminering kan uppstå och anser att detta bör analyseras ytterligare.

⁴ Förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen

⁵ Förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

8.2.4 Bidragets storlek

Arbetsförmedlingen ser positivt på utredningens förslag med en förstärkning av det allmännas tolkstöd. Det ökade ekonomiska bidraget till tolk i arbetslivet medför att personer med behov av teckenspråkstolk får mer likvärdiga förutsättningar i arbetslivet. En ökning av anslaget för vardagstolkning ger en ökad möjlighet för målgrupperna att kunna delta i aktiviteter utanför arbetslivet.

Arbetsförmedlingen ser behov av fortsatt utredning och analys gällande förslaget om belopp per person och år, innan beslut fattas. Utredningens förslag kan skapa ojämlika förutsättningar för personer att nyttja stödet. Behovet av tolk skiljer sig åt i olika yrken och arbetsuppgifter och det står inte nödvändigtvis i proportion till tjänstgöringsgrad. Dessutom finns det en variation i timpris för tolk samt skillnader gällande rese- och kringkostnader vid tolktillfällen. Arbetsförmedlingen anser att analysen även bör säkra en nationell likvärdighet i stödet tolk i arbetslivet.

Arbetsförmedlingen ser positivt på att stödet, tolk i arbetslivet, indexeras.

8.2.6 Närmare om hur Arbetsförmedlingens administrativa process kan utformas

Utredningen skriver att insatsen ska förbättra förutsättningarna för var och en som har behov av tolkstöd i arbetslivet. För att det målet ska nås bekräftar Arbetsförmedlingen, det som utredningen skriver, att det krävs en enkel, effektiv och rättssäker hantering som även minimerar riskerna för felaktiga utbetalningar genom hela processen för arbetstagare, arbetsgivare och för andra instanser.

Arbetsförmedlingen anser att arbetsgivare bör avlastas så mycket det går, gällande administration av stödet tolk i arbetslivet, så att de inte tvekar att anställa en person som har tolkbehov, eller att de tvekar att skicka en anställd som har tolkbehov på utbildning på grund av ökad arbetsbörda gällande tolkhanteringsadministration eller att behöva ligga ute med stora belopp varje månad för tolkkostnader. Arbetsförmedlingen ser en stor risk att de då väljer att anställa en annan person, vilket är diskriminerande.

Utredningen skriver att det redan idag är missvisande att det krävs att alla som behöver tolkinsatser ska vara inskrivna "som arbetsökande" på Arbetsförmedlingen, trots att de har en anställning. Samtidigt krävs det att alla som har tolkbehov i arbetslivet är inskrivna på Arbetsförmedlingen, enligt utredningens förslag, för att kunna få ta del av stödet enligt förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga⁶. Därför är det av yttersta vikt att Arbetsförmedlingen tar fram en "förenklad inskrivning" som anpassas för detta stöd.

⁶ Förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Arbetsförmedlingen har en förhoppning att det ökade anslaget, och ett förenklat arbetssätt gällande administrationen för tolk i arbetslivet, får som konsekvens att arbetsgivare i större omfattning vill anställa personer som kommunicerar med teckenspråk.

Arbetsförmedlingen ser ett stort behov av informationsinsatser, internt och externt, när stödet ska implementeras utöver de mer förvaltande informationsinsatser som den nationella resursen för samordning av tolktjänster ska erbjuda (se 14.2).

8.2.7 Uppföljning och utvärdering av den nya insatsen

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget att myndigheten blir den aktör som ansvarar för att utvärdera den nya insatsen, tre år efter införandet, *"efter samråd med berörda intresseorganisationer och arbetsgivare"*. Myndigheten tillstyrker också att uppföljningen ska innefatta en analys av om insatsen träffar rätt typ av tjänster eller om ytterligare kategorier bör inkluderas.

Arbetsförmedlingen ser vissa otydligheter gällande vad det är som ska mätas och utvärderas. Det styr behovet av utveckling och framtagande av de uppföljningssystem och systemstöd som Arbetsförmedlingen kommer behöva, för att utvärderingen och analysen ska kunna göras på ett effektivt, träffsäkert och rättssäkert sätt.

10.1 Tolkning i digital tid

Arbetsförmedlingen ser positivt på, som det står på flera ställen i utredningen, att val av tolksätt ska göras i samråd med tolkanvändaren och att distanstolkning med bra funktionalitet kan fylla en viktig funktion som ett *komplement* till tolkning på plats i olika situationer i samhället för målgrupperna.

10.2 Den obokade distanstolkningen med teckenspråkstolk ska långsiktigt säkerhetsställas

Arbetsförmedlingen ser positivt på utredningens förslag att Post- och telestyrelsen i sina styrdokument har instruktioner att obokad distanstolkning med teckenspråkstolk via Bildtelefoni.net är en del av uppdraget och att finansiering säkras, då det ger en större tillgång till tolk för målgrupperna och då detta behov har ökat i samhället. Arbetsförmedlingen anser också att den samverkan med Post- och telestyrelsen gällande *"obokad distanstolkning inom ramen för Bildtelefoni.net"* måste beskrivas och formaliseras om det är utredningens mening att Post- och telestyrelsen ska kunna komplettera vid *"kortare spontana samtal eller avstämningar"* även i arbetslivet så att det blir tydligt vilka uppdrag det gäller.

10.3 Det kan även finnas behov av obokad distanstolkning med skrivtolk

Arbetsförmedlingen ser positivt på förslaget att Post- och telestyrelsen ska analysera behovet av obokad distanstolkning med skrivtolk på

nationell nivå, då Arbetsförmedlingen ser att målgruppen som har behov av det tolksättet ökar. Uppdraget innebär också att göra en konsekvensbeskrivning och kostnadsberäkning, vilket Arbetsförmedlingen anser är viktigt för långsiktighet. Även här delar Arbetsförmedlingen utredningens oro för hur antalet utbildade tolkar ska räckta till, då det redan är brist på skrivtolkar (se 12.2).

10.4 Förutsättningar för fördjupad samverkan mellan regioner om distanstolkning

Arbetsförmedlingen ser positivt på utredningens förslag att en förstudie ska göras av den nationella funktionen för samordning av tolktjänster (se 14.2) i samråd med Post- och telestyrelsen, Sveriges Kommuner och Regioner, intresserade regioner samt Inera. Den ska belysa de tekniska, ekonomiska, juridiska och praktiska förutsättningarna för att utveckla en gemensam funktion för regional distanstolkning då det kan ge positiva effekter för målgrupperna.

12.2 Förnyad analys av behoven av tolkar och utbildningar

Arbetsförmedlingen bekräftar utredningens oro gällande kompetensförsörjning av teckenspråks- och dövblindtolkar samt skrivtolkar i samhället och anser att det allmänna måste tillse att det finns tillräckligt med utbildningsplatser för att säkra behovet av kvalificerade tolkar i framtiden.

Arbetsförmedlingen ser positivt på att döva teckenspråkstolkare lyfts fram som en viktig resurs i framtida tolktjänst, till nyanlända döva och språksvaga, då behovet i samhället ökar och kompetensförsörjningen måste säkras.

12.3 En plan för kontinuerlig och systematisk fortbildning och kompetensutveckling av tolkar

Arbetsförmedlingen ser positivt på utredningens förslag att den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor (se 14.2) ska sammanställa en plan för kontinuerlig och systematisk fortbildning och kompetensutveckling för samtliga tolksätt, samt föreslå en finansiering. Arbetsförmedlingen bekräftar behovet, som utredningen beskriver, att tolkar också måste få utveckla sin kompetens i att möta nya digitala behov.

13.1.1 Ökad jämlikhet och träffsäkerhet i arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget att utredningen ger myndigheten i uppdrag att kartlägga och analysera skillnader, för målgrupperna, i tillgång till och träffsäkerhet i olika arbetsmarknadspolitiska program för att därefter kunna analysera och föreslå lämpliga åtgärder för att skapa jämlikhet. Arbetsförmedlingen kommer behöva arbeta fram systemstöd så kartläggningen och analysen kan göras på ett effektivt, träffsäkert och rättssäkert sätt.

Datum
2022-09-09

Diarienummer
Af-2022/0040 0702

14.2 En nationell funktion för samordning av tolktjänster ska inrättas

Arbetsförmedlingen ser positivt på att en nationell funktion för samordning och information gällande tolktjänstfrågor inrättas, som utredningen föreslår, då Arbetsförmedlingen ser ett stort behov av en instans som tillhandahåller information, sammanställer statistik och vid behov samordnar utvecklingsinsatser.

Kap 15.7.1 Ekonomiska konsekvenser

Arbetsförmedlingen konstaterar att utredningens förslag är ett nytt uppdrag för myndigheten och bedömer att förslaget genererar ökade kostnader. Det är ökade personalkostnader för att utveckla arbetssätt och senare för handläggning av fler ärenden. Det är också kostnader för utveckling, och senare förvaltning, av systemstöd som samtidigt ger underlag för uppföljning. Förenklad inskrivning bör vara en del av systemstödet.

Utredningens förslag innebär också att Arbetsförmedlingen kan behöva utveckla arbetssätt i samverkan med andra inblandade parter.

Beslutet i ärendet har fattats av generaldirektör Maria Mindhammar.

Föredragande har varit Ann Ekelius, kvalificerad handläggare, enheten Arbetsmarknadsinsatser.

Övriga som deltagit i den slutliga handläggningen är Maria Kindahl, avdelningschef, Stärka Förutsättningar.

Maria Mindhammar, generaldirektör

Ann Ekelius, kvalificerad handläggare

Yttrandet har fastställts digitalt i diariet och saknar därför underskrifter.